

Vilniaus lietuvių namai

Darbas su tekstu diferencijuojant užduotis

vyresnioji lietuvių kalbos mokytoja
Vilma Vilkytė –Žemaitaitienė

Vilniaus
2012

Pamokų ciklas pagal S.Nėries poemą „Eglė žalčių karalienė“

- Poetinis tekstas- puiki medžiaga saviraiškai;

(A.Čapas, lino raižinys)

- S.Nėries kūryba ir jos galimybės;

Ką galime veikti su tekstu ?

- Žodyno analizė;
- Gramatinių formų aptarimas;
- Sintaksės pavyzdžiai;
- Meninių priemonių paieška;
- Mokymasis mintinai.
- Šokis ?
- Teatras ?
- Dizainas ?
- Muzika ?
- Dailė ?
- Fotografija ?
- Etnografija ?
- Skulptūra?
- Kinematografija?

Poetinis tekstas - tik impulsas

- Mokyti gramatikos, rašybos, skyrybos, morfologijos...
- Mokyti teksto kūrimo paslapčių bei patiems kurti...
- Plėsti leksikos žinias...

Pavyzdžiui :

- R. Antinis „Eglė žalčių karalienė“

- Roko opera „Eglė žalčių karalienė“
- Grafikos, dailės darbai.

Įdomu :

- 1989 m. SSRS tautų epai
Michel: 5973. Lietuvos epas „Eglė-žalčių karalienė“. Tekstas ant ženkle kupono:
„Į lietuvių nacionalinę kultūrą giliai įėjo mitologinis kūrinys, epas „Eglė - žalčių karalienė“. Šio epo siužetas plačiai naudojamas literatūroje, dramaturgijoje, sceniniame, muzikiniame ir vaizduojamajame mene.“

Kas yra diferencijacija?

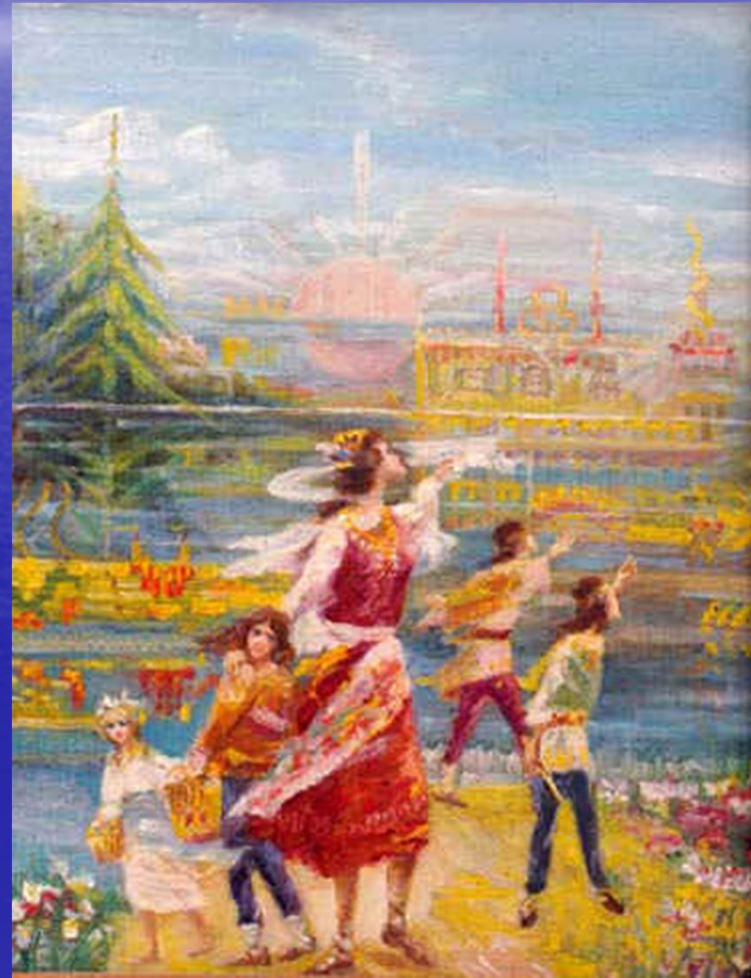
Kas yra individualizacija?

- Tiek diferencijuoti, tiek individualizuoti galime tik tada, kai labai gerai pažįstame mokinius, žinome ne tik jų gebėjimus, bet ir poreikius.

S.Nėris „Eglė žalčių karalienė“

8 dalys - 8 pamokos ...? :

1. „Eglė duoda žodį...“;
2. „ Pagrobta“;
3. „ Baltijos dvasia“;
4. „ Žemės ilgesys“;
5. „ Jie prisiekė“;
6. „ Grįžimas tėviškėn“;
7. „ Išdavimas“;
8. „ Kur namučiai namai?“

I pamoka: „Eglė duoda žodį“

Tikslas : Sudominti poetiniu tekstu, leisti patiems jį atrasti.

- Teksto skaitymas ir žodyno aptarimas (10 min.)
- Skaitymas vaidmenimis, teatralizuoti žaidimai (10 min.)
- Kinematografinis vaizdas – kaip jis kuriamas? Mokiniam užduotis: ką ir kaip nufilmuotumėte? Kodėl? (darbas grupėse iki 15 min.)
- Sukurtų trumpų scenarijų pristatymas, geriausios idėjos rikimai, aptarimas, tobulinimas (10 min.)

Namų darbai :

1. Pasiruošti kurti filmuką.
2. Sukurti trumpą filmuką pagal tekstą.

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** įgarsinti jūrą, pavaizduoti bangavimą; įvardinti spalvas: jūros, saulės, trijų seserų rūbų...
- **II žinių lygis:** rasti būdvardžių (ne iš teksto), kurie apibūdintų jūrą, mergaitę, žaltį ; rasti veiksmažodžius tekste, kurie nusako jūros, trijų seserų, žalčio veiksmus.
- **III žinių lygis:** apibūdinti, kokią nuotaiką kuria tekstas, nusakyti, kokiomis leksikos priemonėmis ji kuriama, rasti menines priemones...

BENDRO DARBO REZULTATO GALIMYBĖS:

Suvidinta scena, Drabužių kolekcija trims seserims, Žalčio vaizdavimas piešinyje, Žalčio portretas raštu...

Pasikliaukite vaizduote, be to - patys mokiniai gali susikurti užduočių...

II pamoka: „Pagrobta“

Tikslas : Atrasti senąją lietuvių simboliką, praturtinti žodyną.

- Teksto skaitymas, žodyno aptarimas(iki 20 min.)
- Skaičių simbolika: trečiadien, broliai devyni, tris kartus grįžta...(10 min.)
- Baltiškiosios mitologijos atspindžiai: Žaltys ir kaip jis vaizduojamas? Gegutė – kokia jos reikšmė tautosakoje? (15 min.)

Namų darbas:

- Žodynui : žalčių vaizdavimas, kokie žodžiai? Išrašyti apibūdinimus...

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** pakartoti skaitvardžius, jų darybą ir rašybą, remtis pavyzdžiais iš teksto: *triačiądien, devyni...* (*taip pat : įgarsinti žalčius, gegutę, kitus miško paukščius ar žvėris*)...
 - **II žinių lygis:** stulpeliais išrašyti daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius. Sugalvoti su šiais žodžiais sakinių.
 - **III žinių lygis:** aptarti kaip kinta žalčių nuotaika, rasti tai apibūdinančius žodžius, juos išrašyti, nurodyti kalbos dalį arba suskirstyti žodžio dalimis: *didžiausias, pasižadėjus...*
- Bendras rezultatas:** gramatikos žinių gilinimas.

III pamoka: „Pagrobta“

Tikslas: Susipažinti su lietuviškom piršlybų tradicijom ir palyginti jas su poemoje esančiom.

- Aptarti piršlybų papročius, kokią piršlybų sceną sutinkame tekste. Nupasakokite. (10min.)?
- Vestuvių dainų ir papročių pavyzdžiai : www.tautosaka.lt ; www.lti.lt

<http://mkp.emokykla.lt> (15 min.)

- Kaip peršamasi Eglei? (darbas su tekstu) (10min.)
- Ar dabartiniame pasaulyje tai aktualu? Pokalbis- diskusija (10 min.)

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** drabužių pavadinimais. Pasakojame, kuo esame apsirengę, arba „aprengiame“ Eglę, Žalčius, Gegutę, Avį, Žąsį...
- **II žinių lygis:** vns. galininko galūnių rašyba : *žąsį, mišką, meną...* išrašyti sakinius su galininko pavyzdžiais.
- **III žinių lygis:** sudėtingi rašybos atvejai, jų aptarimas : *ūžesy, žuves, kraitvežėliai...*

IV pamoka: „Baltijos dvasia“

Tikslas: Aptarti kaip poemoje vaizduojama meilė?

- Teksto skaitymas, žodyno aptarimas (15 min.)
- Dialoginis skaitymas vaidmenimis (15 min.)
- Kaip būtų galima pavaizduoti šią sceną? (15 min.)

1. Koks šokis tiktų?
2. Kokia muzika?
3. Kokia scenografija?
4. Gal galima iliustruoti? Gal galima nufotografuoti?

N.d. : Atsakykite į klausimą : KAS YRA MEILĖ?

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** Vietininko ir dgs. Kilmininko galūnių rašyba : žvejų, pilių, toly (- yje)...
- **II žinių lygis:** rasti žodžius, kurie reiškia, nusako tam tikras spalvas, nebūtinai tiesiogiai: *gintarinis, vaivorinis, saulėtas...*
- **III žinių lygis:** nosinių raidžių rašyba: *drąsuolis, drįsta, skęsta, tavęs, guolį...*

Nurašyti sakinius.

Bendras rezultatas- linksniavimo pratybos.

V pamoka: „Žemės ilgesys“

Tikslas: Rasti pasakiškas detales.

- Teksto skaitymas, žodyno aptarimas(15 min.)
- Trijų darbų aptarimas, pasakos konstruktas (10 min.):
 1. Kurpes sunešioti;
 2. Kuodelį suverpti;
 3. Ragaišį iškepti.
- Mokomės cituoti (10 min.)
- Gal prisiminsite daugiau pasakų, kur iki tikslo pasiekimo reikia tris darbus atlikti? (5 min.)
- Ar kelia nerimą, kad Žilvinas taip nenori išleisti namiškių?(5 min.)

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** Veiksmažodžio kartojimas, rasti ir išrašyti veiksmažodžius iš teksto: *slenka, bėga...*
- **II žinių lygis:** Asmenavimo pratybos.
- **III žinių lygis:** Veiksmažodžių laikai, klausimai, rašyba.

Bendras rezultatas: sukurti sakinių su iš teksto išrašytais veiksmažodžiais, sakinius užrašyti skirtingais laikais.

VI pamoka: „Jie prisiekė“

Tikslas: Pamatyti, kaip skirtingai žmonės mato situaciją.

- Žodyno pratybos (10 min.)
- Aptariama nuotaika ir nuojautos, cituojama (5 min.);
- Mitologinė detalė - **skaičius devyni...**(5min.)
- Kokia Eglės pozicija?
Cituojuame. Charakterizuojame.(10 min.)
- Kokia Žilvino pozicija?
Cituojuame. Charakterizuojame.(10 min.)
- Inscenizuojame (5 min.)

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** šeima ir jos nariai: tėtis, mama, seneliai, seserys, dukterys, tetos ir dėdės.
- **II žinių lygis:** šeimos narių apibūdinimas, naudojant būdvardžius: **šauki mama, drąsus tėtis.**
- **III žinių lygis:** šeimos narių veiklos ir pomėgiai.

Bendras rezultatas: pasakojimas apie šeimos narius, juos apibūdinant, nupasakojant jų pomėgius ir veiklas.

Pasakojimą gali pradėti I lygio mokinys, įsijungti II lygio, pratęsti III lygio mokinys...

VI pamoka „Grįžimas tėviškėn“

Tikslas: Aptarti- ką žmogui reiškia tėvynė, kodėl jos ilgimasi?

- Teksto skaitymas- žodingumo ugdymo pratybos (15 min.);
- Kaip atrodo gimtinė? Detalių atkūrimas žodžiu, iliustracijų kūrimas. (10 min.)
- Nuotaikos aptarimas.(5 min.)
- Mitologinių detalių pastebėjimas.(5 min.)
- Pokalbis diskusija- **Ką man reiškia tėvynė?** (10 min.).

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** Ką mato vaikai pamaryje: pievų gėlių pavadinimai. Spalvinimo pratybos.
- **II žinių lygis:** Išrašyti mažybinius – maloninius žodžius: paukšteliai, ramunėlės, tėvutis. Pažymėti priesagas.
- **III žinių lygis:** Tiesioginės kalbos skyryba, pavyzdžiai tekste, pavyzdžių nurašymas, aptarimas.

Bendras darbas:

Sukurti trumpą pasakojimą apie pievų gėles, panaudojant kuo daugiau mažybinių maloninių žodžių, panaudojant tiesioginę kalbą.

VIII pamoka: „Išdavimas“

Tikslas: Aptarti lietuviškų vardų reikšmes.

- Teksto skaitymas, žodyno aptarimas (15 min.)
- Kokios yra Joninių – Rasų švenčių tradicijos? Cituojame (10min.)
- Kaip kuriama grėsminga nuotaika? Cituojame. (5 min.)
- Kokiomis spalvomis iliustruotumėte tekstą?(5 min.)
- Kokią muziką parinktumėte?(5 min.)
- Lietuviškų vardų reikšmių aptarimas ir sąsajos su tekstu: Ažuolas, Uosis, Beržas, Drebulė. Iliustruojame citatomis. (5 min.)

Namų darbas:

Mano ir mano šeimos narių vardai.

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** Kokius žinau lietuviškus vardus? Vardų rašymas, naujų vardų ieškojimas vardų žodyne.
- **II žinių lygis:** Sudurtiniai žodžiai: *devyngalvis, šimtaspalvės, vilktakis...*
- **III žinių lygis:** Epitetų paieškos : *klaidus miškas, pragaras juodasis, juostos šimtaspalvės...*

Bendras rezultatas:

Sukurkite įsivaizduojamą mišką, nupieškite ir pavadinkite (žmonių vardais) medžius, kelmus, grybus, žoles, juos apibūdinkite naudodami sudurtinius žodžius ir epitetus

Pvz .:

Briedis: Jonas didysis (didelis)– ilgakaklis, plačiaakis...

Skruzdėlė: Apolonija margoji (marga)– saldžiabalsė, skaistaveidė.

IX pamoka: „Kur namučiai namai?“

Tikslas: Pabandyti suprasti- kodėl sunku gyventi be namų?

- Teksto skaitymas, žodyno plėtimas (15 min.)
- Kaip pasikeitė nuotaika? Kur tvyro grėsmė? Kokiomis detalėmis ji kuriama? Kokia intonacija skaitytumėte tekstą? (10 min.)
- Atskiras dėmesys eilutėms: „Be baigos atvangos...“ Kulminacijos suvokimas. Aptarimas. Meninis skaitymas.(10 min.)
- Palyginkite dalis „Grįžimas tėviškėn“ ir „Kur namučiai namai“, kas ir kaip skiriasi? Cituojame(10 min.)

Pagalbinės užduotys:

- Ar vaikų užkeikimas teisinga bausmė? Pokalbis - diskusija
- Ko ši pasaka pamoko? Ką reiškia prarasti mylimą žmogų? Ką reiškia netekti tėvynės? Pokalbis – diskusija.
- Svarbiausios poemos vietos, jų aptarimas.

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** Kokie medžiai auga miške?
Mokomės medžių pavadinimus.
- **II žinių lygis:** Rasti žodžius(žodyno pagalba), kurie nusako kokius veiksmus atlieka medžiai:
pvz.: *drebulė dreba, uosis ošia, beržas rymo... (eglė..., ąžuolas..., pušis...)*
- **III žinių lygis:** Sukurkite kitokią pasakos pabaigą.

X pamoka. S.Nėries poemos ženklai J.Marcinkevičiaus tekstuose.

Devyni broliai <http://bib.lt>

Nuo jūros grįžta broliai devyni,
Sunkius dalgius į klevą sukabina.
Ir maudosi rūstybės vandeny,
Ir vienas kito broliais nevadina.

O aš turiu jiems rankšluostį paduot,
Prie stalo padalyti duonos plutą.
Susidrumstė likimai ir vanduo
Ir išplakė į krantą kraujo putą.

Užduotis: Rasti tekste pasakos „Eglė žalčių karalienė“ ženklus, juos išrašyti, aptarti.

Užduočių diferencijavimo galimybės:

- **I žinių lygis:** sugalvoti, kas galėtų būti kitos pasakos veikėjai: grybai, uogos...
- **II žinių lygis:** apibūdinti sugalvotus veikėjus.
- **III žinių lygis:** sukurti pasakos siužetą.

Bendras rezultatas : nauja – originali pasaka, su iliustracijomis, su tiesiogine kalba, išsamiais apibūdinimais...

Informaciniai šaltiniai pamokų ciklui:

- www.pasakos.lt
- www.mitologija.lt
- www.tekstai.lt
- www.antologija.lt
- www.arzinai.lt (*kūrybiniai žaidimai*)
- www.ltfc.lt (*filmai*)
- www.youtube.com